

Regelen omtrent de economische mededinging
(Wet economische mededinging)

MEMORIE VAN ANTWOORD
(Ingezonden 13 April 1955.)

No. 7

(De vroegere stukken zijn gedrukt in de
Zitting 1953—1954)

Algemene beschouwingen

§ 1. Algemeen

Het stemt de ondergetekenden tot voldoening, dat men zich algemeen met de strekking van het wetsontwerp kan verenigen. Het verschijnsel van de tendens tot samenwerking tussen economische subjecten met gelijkgerichte of ook wel — met name bij de verticale samenwerkingsvormen tussen de verschillende geleidingen van een bedrijfskolom — met uiteenlopende belangen en de daaruit voortvloeiende economische machtsvorming is voor de huidige maatschappij inderdaad veel meer kenmerkend dan het geval was in de jaren vóór 1940. Ten einde een inzicht in de huidige kartellering te geven, hebben de ondergetekenden een globaal overzicht van de aantallen der op grond van het Kartelbesluit aangemelde bedrijfsregelingen, gesplitst naar het onderwerp van de regeling, naar organisatorische opbouw (horizontaal of verticaal), naar sectoren van het bedrijfsleven en naar het bestreken grondgebied, als bijlage I bij deze Memorie gevoegd.

Inderdaad kan een economische machtspositie, behalve door het treffen van rechtens bindende regelingen, ook nog op andere wijze ontstaan. In de Memorie van Toelichting zijn daarvan verschillende voorbeelden gegeven. Een overzicht van dergelijke machtsposities kan niet worden verstrekt, daar hiervoor geen aanmeldingsplicht bestaat. Men vergelijk hiervoor ook het in paragraaf 6 gestelde. De onderwerpen, waarop dergelijke niet op bindende regelingen berustende machtsposities haar invloed kunnen doen gelden, zijn echter grotendeels dezelfde als die, waarop bindende kartelregelingen betrekking kunnen hebben. Artikel 22 van het wetsontwerp, dat het mogelijk maakt tegen de uit een oogpunt van algemeen belang ernstigste vormen van misbruik van economische macht op te treden door middel van het geven van voorschriften ten aanzien van het gedrag op de markt van de bij een economische machtspositie betrokken personen, geldt dan ook gelijkelijk, wanneer deze macht berust op rechtens niet bindende regelingen als wanneer de machtspositie door het treffen van rechtens bindende regelingen is ontstaan.

Ter voldoening aan het van verschillende zijden gedane verzoek om inlichtingen over de na de oorlog gevoerde kartelpolitiek hebben de ondergetekenden als bijlage II bij deze Memorie een overzicht van de in deze periode tot stand gekomen beslissingen gevoegd. Een volledige indeling in rubrieken van de gevallen, waarin kartels in strijd kwamen met het algemeen belang, is niet te geven; de voornaamste kartelpraktijken, waartegen om redenen van algemeen belang werd opgetreden, zijn de volgende:

1. het onvoorwaardelijk uitsluiten van ondernemingen of groepen van ondernemingen van het leveren of betrekken van goederen of diensten, waardoor dergelijke ondernemingen (b.v. coöperaties of warenhuizen) ernstig werden belemmerd in het op dezelfde voet als andere ondernemingen uitoefenen van een bepaalde functie in het bedrijfsleven (volledige boycot van bepaalde ondernemingen of bepaalde soorten van ondernemingen);

2. het afhankelijk stellen van de toelating van ondernemingen tot het leveren of betrekken van goederen of diensten

van de toestemming van een kartelorgaan, zonder dat de beslissing omtrent het al dan niet verlenen van toestemming plaats vond aan de hand van uit een oogpunt van algemeen economisch beleid aanvaardbare en voor objectieve toetsing vatbare toelatingsnormen (willekeurig optreden met betrekking tot toelating tot een markt);

3. het op ondernemingen of groepen van ondernemingen door middel van uitsluiting of dreiging met uitsluiting van het leveren of betrekken van goederen of diensten uitoefenen van dwang tot het naleven van bepalingen in bedrijfsregelingen, zonder dat die dwang een nut afwierp, dat — maatschappelijk gezien — opwoog tegen het nadeel, dat uit die dwang voor de daardoor getroffen voortvloeide (nalevingsdwang);

4. het voorschrijven van levering via bepaalde distributieschakels, waardoor een doelmatige en genoegzame voorziening van het bedrijfsleven of van het publiek kon worden belemmerd (verstarring distributiemethode);

5. het beperken van de productie-omvang tot een hoeveelheid, kleiner dan de redelijkerwijze te verwachten vraag (productiebeperking);

6. het zodanig regelen van de productie, dat aan de afzonderlijke producenten de mogelijkheid werd ontnomen hun aandeel in de totale productie te vergroten (verstarring van individuele posities);

7. het voorschrijven van uniforme minimumprijzen:

a. zonder dat aannemelijk was, dat op het betrokken gebied een minimumprijzeregeling noodzakelijk was, dan wel

b. terwijl het niveau of de wijze van berekening van de minimumprijs een bedrijfseconomisch verantwoorde concurrentie in de weg stond (prijsverstarring);

8. het treffen van regelingen van verschillende aard ten aanzien van het aanbestedingsstelsel, die een bedrijfseconomisch verantwoorde concurrentie in de weg stonden of prijsverhogend werkten.

Bij het aldus samengevatte overzicht, waarin bepaalde richtlijnen, die bij het huidige kartelbeleid worden gevolgd, zijn te onderkennen, tekenen de ondergetekenden nog aan, dat het aantal kartels, waarmede de Overheid na de bevrijding bemoeienis had, een veelvoud bedroeg van het aantal, waarbij een formele kartelprocedure met inschakeling van de Commissie-Bedrijfsregelingen moest worden gevolgd, omdat toepassing van het Kartelbesluit werd overwogen. In talrijke gevallen kon namelijk door overleg met het betrokken kartel een gerezen bezwaar worden ondervangen. In het algemeen zijn bij bedrijfsregelingen, die aan de Commissie-Bedrijfsregelingen worden voorged, principiële vraagpunten aan de orde, ten aanzien waarvan de Regering niet zonder advies van de commissie een standpunt wil bepalen. Zoals uit bijlage II blijkt, wordt ook in dergelijke gevallen, nadat het advies is uitgebracht, zoveel mogelijk getracht zonder formele maatregelen door overleg met het betrokken kartel de bezwaren te ondervangen.

Uit de hierboven gegeven samenvatting van bijlage II kan men uiteraard geen volledig inzicht verwerven in de wijzen, waarop bedrijfsregelingen of de daaraan gegeven toepassingen in strijd kunnen komen met het algemeen belang. De Overheid is met haar optreden begonnen in gevallen, waarin zij veel klachten ontving, hetgeen in het bijzonder het geval was ten aanzien van de eerste drie soorten van kartelpraktijken, die hierboven werden weergegeven. Bij deze praktijken worden buiten een kartel staanden merkbaar door dat kartel benadeeld, hetgeen gemakkelijk tot klachten leidt.

Voor de bezwaren uit een oogpunt van algemeen belang tegen een binnen de gekartelleerde groep door een kartel bewerkstelligde verstarring kan de Overheid veel minder afgaan op klachten. Blijkens de ervaring gaan kartelleden zelf niet spoedig over tot het indienen van klachten, hetgeen om meer dan één reden begrijpelijk is. Buiten het kartel staande belanghebbenden, zoals outsiders of afnemers, kennen gewoonlijk de inhoud van de regeling niet of zijn niet in staat deze op haar merites (bij voorbeeld op het punt van vastgestelde prijzen) te beoordelen. Hier moet de Overheid veelal zelf het initiatief nemen. Uiteraard gaat de Regering op dit moeilijke gebied met beleid te werk. Verschillende soorten bedrijfsrege-

lingen zijn dan ook tot dusverre nog niet op haar merites uit een oogpunt van algemeen belang getoetst. Ook ten aanzien van soorten praktijken, die al wel werden onderzocht, is nog niet altijd een voldoende ervaring voor het vastleggen van algemene richtlijnen verkregen. Bij de hantering van de hiervoor genoemde richtlijnen is derhalve voorzichtigheid geboden. Zij zijn niet uitsluitend en in bepaalde gevallen zullen wellicht afwijkingen nodig zijn. In het algemeen rekent de Regering het zich tot taak een gezonde mededinging te bevorderen, welke economische expansie dient dan wel economische stagnatie bestrijdt en daarmede tevens leidt tot aanvaardbare kosten- en prijsverhoudingen. Samenwerking in het bedrijfsleven zal gericht kunnen zijn op doeleinden, die met dit Regeringsbeleid als regel niet in strijd zijn, zoals rationalisatie van productie, inkoop en afzet, technisch onderzoek, export, kwaliteitsverbetering, verbetering van de bedrijfsvoering op het punt van calculatie en interne organisatie, standaardisering van bijkomende verkoopvoorwaarden, bestrijding van oneerlijke mededinging of van een mededinging, die ook goed geleide, efficiënte ondernemingen ten gronde richt. Op essentiële punten als kwaliteit en prijs zal een gezonde concurrentie als regel moeillijk moeten blijven.

Voor de beoordeling van het onderhavige wetsontwerp en met name van de daarin voorgestelde procedure is behalve een inzicht in de wijzen, waarop een bedrijfsregeling of de daaraan gegeven toepassing in strijd kan komen met het algemeen belang, ook van betekenis de aard van de maatregelen, die bij strijd met het algemeen belang moeten worden getroffen. In het algemeen kan te dien aanzien worden opgemerkt, dat het steeds gaat om het tegengaan van strijdigheid van de doelstellingen of de werking van de verschillende vormen van economische macht met de doelstellingen van het sociaal-economische beleid van de Regering. Deze kan bij voorbeeld niet aanvaarden, dat haar vestigingsbeleid, haar beleid ten aanzien van lonen en prijzen of dat tot verruiming van de werkgelegenheid wordt doorkruist door groeperingen, die het in haar macht hebben ten aanzien van bepaalde bedrijfstakken een ander beleid te voeren. Zoals reeds hieruit blijkt, hebben de kartelpolitieke maatregelen van de Regering allerminst het karakter van een strafmaatregel. Het gaat hier niet om het bestraffen van individuele handelingen, die in strijd zijn met wettelijk vastgestelde normen, maar om het in overeenstemming met het algemeen belang brengen van regelingen, die veelal zelf voor een groot aantal individuen gelden. Tegen incidentele besluiten van een kartel ten aanzien van een bepaalde ondernemer, voor zover deze zelf niet onder het begrip mededingingsregeling vallen, neemt de Regering geen maatregelen. Haar toezicht op kartelregelingen en andere economische machtsposities is veeleer te vergelijken met het toezicht op verordeningen van een bedrijfsschap. Ook wanneer het algemeen belang geschaad is op een wijze, die op zich zelf misschien ook wel door de rechter beoordeeld zou kunnen worden, zoals bij strijd met de behoorlijkheid of de rechtszekerheid, hebben de maatregelen van de Regering een geheel ander karakter dan een rechterlijke beslissing. Ook in dergelijke gevallen beoordeelt de Regering uitsluitend, of zij dient op te treden tegen de *regeling* van een kartel, die tot onbehoorlijk optreden of rechtsonzekerheid heeft geleid, en overweegt zij geen optreden tegen uitvoeringsbesluiten — geen mededingingsregelingen zijnde — in een individueel geval. Zo is blijkens het verstrekte overzicht in verschillende gevallen van een kartel op straffe van onverbindendverklaring van zijn regeling de instelling van een objectieve beroepsinstantie voor de toelating van nieuwe ondernemingen op de betrokken markt geëist, terwijl daarnaast andere waarborgen van rechtszekerheid, zoals een voldoende openbaarheid van de toelatingsnormen, werden verlangd. Bij de beoordeling van toelatingsnormen of prijsregelingen moeten soortgelijke onderzoeken in een bedrijfstak worden ingesteld en soortgelijke beslissingen worden genomen als wanneer de Overheid zelf vestigingsbesluiten of prijsvoorschriften uitvaardigt. Onder bepaalde omstandigheden zal de Regering hier inderdaad in het kader van het kartelbeleid zelf voorschriften moeten kunnen uitvaardigen, waartoe bij aanwezigheid van economische machtsposities artikel 22 van het ontwerp haar de mogelijkheid biedt. Bij

in rechte bindende mededingingsregelingen kan blijkens de ervaring in het algemeen hetzelfde bereikt worden door middel van een voorwaardelijke onverbindendverklaring.

De einde 1950 bij alle prijzenkartels omtrent de hoogte en de vorming van de vastgestelde minimumprijzen gehouden enquête is in de Memorie van Toelichting (blz. 13, tweede kolom, laatste alinea) naar voren gebracht als een voorbeeld van de noodzakelijkheid te beschikken over de bevoegdheid tot het vragen van inlichtingen, ook als er geen vermoeden van strijd met het algemeen belang bestaat.

De aanmelding van bedrijfsregelingen in het algemeen en vooral van prijsregelingen bleek dermate summier en onvolledig te geschieden, dat een zelfs maar globaal inzicht op grond daarvan alleen onmogelijk was.

De enquête heeft uitgewezen, dat in de aanmelding onder de naam „prijsregeling” een grote verscheidenheid van regelingen schuilging, zoals bij voorbeeld uniforme minimumprijsregelingen, open calculatieschema's, gesloten calculatieschema's, prijscorrectieregelingen, margeregelingen en regelingen tot prijsbinding in de tweede hand.

Voorts gaf de enquête ten dele een inzicht in de concrete hoogte van de minimumprijzen van verschillende goederen, terwijl daar, waar aan de prijsregeling calculaties ten grondslag lagen, kennis kon worden genomen van de samenstellende delen van de prijsberekening.

De aldus verkregen gegevens hebben het mogelijk gemaakt te komen tot algemene beleidslijnen, die gevolgd konden worden bij onderzoeken naar prijzenkartels. Hiervan is gebruik gemaakt niet alleen daar, waar een kartelprocedure met inbegrip van een advies van de Commissie-Bedrijfsregelingen ahangig was of werd gemaakt, doch ook in vele besprekingen met het georganiseerde bedrijfsleven. Veelal is hierbij gebleken, dat het vergrote inzicht in de prijzenkartellering niet naliel preventief te werken, en in meerdere gevallen heeft dit geleid tot prijswijziging.

§ 2. Rechtszekerheid

De ondergetekenden menen goed te doen hun antwoord op de in het Voorlopig Verslag onder dit hoofd gemaakte opmerkingen te doen voorafgaan door een algemene uiteenzetting over de mogelijke stelsels van kartelbeleid. Een aantal in het Voorlopig Verslag gemaakte opmerkingen zal reeds in deze algemene uiteenzetting een antwoord vinden.

Globaal gesproken, is drieërlei soort beleid ten aanzien van kartels en andere economische machtsposities denkbaar.

In de eerste plaats kan men een specifieke kartelwetgeving verwerpen en het voldoende achten, indien de overeenkomsten omtrent de mededinging kunnen worden getoetst aan de bepalingen van burgerlijk recht in het algemeen. De ondergetekenden menen, dat prof. mr P. Borst in zijn in het Voorlopig Verslag bedoelde brochure in wezen zijn stellingen op een dergelijk rechtsbestel doet steunen. In de praktijk vindt men dit in Zwitserland. Verwezen zij hiervoor naar een studie van prof. dr Hans Merz, Ueber die Schranken der Kartelbindung, Bonn 1953, besproken in Sociaal-Economische Wetgeving 1954, p. 28 e.v. De rechter kan in dit stelsel hoogstens zijn contrôle uitoefenen ten aanzien van degenen, die door onrechtmatig optreden van het kartel rechtstreeks zijn benadeeld. Zowel uit de Nederlandse als uit de Zwitserse rechtspraak blijkt, dat een harmoniëring met het sociaal-economische beleid van de Regering en ook een voldoende bescherming van de consument langs deze weg niet zijn te bereiken. Met name kan het ontstaan van een universeel monopolisme door een netwerk van prijsregelingen in alle mogelijke bedrijfstakken langs deze weg niet voorkomen worden. Uiteraard kan de rechter evenmin in staat worden geacht de coördinerende functie van de prijsvorming over te nemen, die bij een dergelijk stelsel van universeel monopolisme door centrale leiding zou moeten worden vervangen. Juist omdat de wijze, waarop het economisch proces georganiseerd is, noodzakelijk consequenties medebrengt voor het Overheidsbeleid, kan naar het inzicht van de ondergetekenden zeggenschap van de centrale Overheid

over deze organisatiewijze niet worden gemist. Zonder een dergelijke zeggenschap zouden niet Regering en Staten-Generaal, maar de economische machtsposities in feite de vorm van de op het terrein van de marktverhoudingen te voeren economische politiek voorschrijven.

Een tweede stelsel, dat gevolgd kan worden, is het systeem van een verbodswetgeving. In dit stelsel legt men in wettelijke bepalingen de normen vast, die op het gebied van de economische mededinging moeten worden aangehouden, in het algemeen inhoudende een volledig kartelverbod. Men vertrouwt dan verder het toezicht op de naleving van deze normen toe aan de strafrechter. Een bezwaar van dit stelsel is, dat het met bijzondere omstandigheden in bepaalde bedrijfstakken moeilijk rekening kan houden. Indien men met deze bijzondere omstandigheden rekening wil houden, worden of de normen zo vaag, dat zij noch aan het bedrijfsleven, noch aan de strafrechter voldoende houvast bieden, ofwel de wetgever moet zich in een volledige casuïstiek per bedrijfstak begeven. De eerste weg is men aan het eind van de vorige eeuw in Frankrijk ingeslagen met de opnemng van artikel 419 in de Code Pénal. Dit artikel houdt thans, voor zover hier van belang, in, dat strafbaar is hij, die een kunstmatige stijging of daling van prijzen bewerkstelligt of tracht te bewerkstelligen, hetzij door het doen aanbieden op de markt met het doel de marktprijzen te verstoren, door het aanbieden van een hogere prijs dan de verkopers zelf vragen of door welke bedrieglijke middelen ook, hetzij door alleen of in vereniging met anderen op een markt op te treden om een voordeel te behalen, dat hij niet zou hebben verkregen bij het natuurlijke spel van vraag en aanbod. Voor de weinig bevredigende ervaringen, met deze bepaling opgedaan, verwijzen de ondergetekenden naar een artikel van prof. Paul Reuter in Droit Social, 1953, blz. 1—12, samengevat in Sociaal-Economische Wetgeving 1952/53, blz. 497 e.v. De tweede weg leidt bij consequente toepassing tot een bijzondere vorm van het hierna behandelde derde stelsel. In de praktijk wordt het stelsel van een verbodswetgeving dan ook slechts verdedigd, wanneer men in beginsel over de gehele linie vrije concurrentie — gezien als ideaaltypische norm — wil waarborgen. Voor zover in bepaalde bedrijfstakken of onder bepaalde omstandigheden, door welke oorzaak dan ook, een bevredigende ordening door vrije prijsvorming niet is te bereiken, laat men in beginsel de nodige ordenende maatregelen door een centrale Overheidsinstantie treffen. In de praktijk wordt het stelsel in deze vorm onder meer aangetroffen in de Verenigde Staten en in artikel 65 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal, terwijl het voorts in beginsel ten grondslag ligt aan het Duitse wetsontwerp, dat thans ahangig is. De praktijk bewijst intussen, dat een integraal verbod van alle concurrentie beperkende praktijken niet te handhaven is en dat of door de rechtspraak (rule of reason in de Amerikaanse rechtspraak) of door wettelijke uitzonderingen of dispensatiemogelijkheden (de gang van zaken bij het Duitse ontwerp) het systeem moet worden verzacht. Slechts ten aanzien van de meest principiële inbreuken op het vrije marktmechanisme (zoals prijsafspraken) wordt de verbodswetgeving als regel integraal gehandhaafd.

Het derde stelsel, dat men in de praktijk aantreft en dat ook aan het onderhavige wetsontwerp ten grondslag ligt, is het stelsel van de z.g. misbruikwetgeving. De ondergetekenden menen goed te doen voorop te stellen, dat deze algemene ingeburgerde benaming eigenlijk onjuist is. Zoals uit het slot van de brochure van prof. Borst blijkt, kan zij aanleiding geven tot het misverstand, dat het in dit stelsel slechts zou gaan om een bestrijding van laakbare menselijke gedragingen bij een door het bedrijfsleven gekozen wijze van organisatie van de mededingingsverhoudingen. Dit is echter niet het geval, althans niet in de gedachtengang, die aan het onderhavige wetsontwerp ten grondslag ligt. In deze gedachtengang moet de Regering wel degelijk zich ook kunnen uitspreken over de wijze van organisatie van het economisch proces. Het is niet zo, dat de Regering iedere wijze van economische organisatie in beginsel zou moeten aanvaarden en slechts tegen het misbruiken van een door de betrokken bedrijfstak gekozen organisatiewijze zou behoren op

te treden. Het kenmerkende van het gekozen stelsel ligt veeleer in de realistische aanvaarding van het feit, dat de mededingingsverhoudingen en -mogelijkheden in de verschillende bedrijfstakken geheel verschillend liggen. In deze gedachtengang, die ook aan de Wet op de Bedrijfsorganisatie ten grondslag ligt, moet bedrijfstak voor bedrijfstak worden nagegaan, welke vormen van ordening aanvaardbaar zijn of zelfs — door middel van algemeen verbindendverklaring of door toekenning van bepaalde bevoegdheden aan een bedrijf- of productschap — van Regeringswege bevorderd moeten worden. Daar een van de belangrijkste doelstellingen daarbij is er voor te waken, dat de coördinatie van het economisch proces als geheel met een minimum aan gedetailleerd Overheidsingrijpen kan plaats vinden, zal de Regering bij haar kartelbeleid in het bijzonder waakzaam moeten zijn ten aanzien van kartelregelingen, die de werking van het prijzenstelsel op zij zetten. Voor zover dergelijke regelingen wegens de concurrentieverhoudingen in een bepaalde bedrijfstak onvermijdelijk zijn, zal een betrekkelijk straf Overheidstoezicht voor de noodzakelijke coördinatie van het economische proces als regel niet ontbeerd kunnen worden. Het hier bedoelde stelsel maakt het kartelbeleid dus tot een gewichtig onderdeel van het algemene economische beleid. Het is om die reden, dat het kartelbeleid in beginsel aan de Regering moet worden toevertrouwd, al zullen, steunend op de met dit beleid ten aanzien van bepaalde praktijken opgedane ervaringen, algemene normen kunnen worden opgesteld, waarvan de handhaving aan de rechter kan worden opgedragen. De mogelijkheid daartoe wordt geopend in artikel 10 van het wetsontwerp. Langs deze weg kan naar de mening van de Regering zoveel mogelijk met elkaar worden verenigd wat op het eerste gezicht onverenigbaar lijkt, namelijk een realistisch, soepel en casuïstisch kartelbeleid met rechtszekerheid voor de betrokkenen. De ondergetekenden willen er nog eens op wijzen, dat het hier kort samengevatte stelsel van het wetsontwerp reeds sinds 1935 in ons land geldt en door de Sociaal-Economische Raad in zijn advies over het wetsontwerp unaniem werd onderschreven.

Uit de gegeven uiteenzetting blijkt, dat een zinvolle contrôle van kartels door de rechter slechts mogelijk is bij een stelsel van duidelijke en stringente verboden, hetgeen leidt tot een veel dieper ingrijpende kartelwetgeving dan de ondergetekenden voor ogen staat (tenzij men natuurlijk opteert voor het eerstgenoemde stelsel, in welk geval van een specifieke kartelwetgeving geen sprake is). Wel zal de procedure ook bij het te voeren casuïstische beleid zoveel mogelijk de rechtszekerheid moeten waarborgen, doch juist omdat het hier naar zijn aard een casuïstisch beleid moet blijven, is een volledige, op wettelijke normen steunende en door de rechter te handhaven rechtszekerheid hier onbereikbaar.

Het stemt de ondergetekenden tot voldoening, dat vele leden met hen van oordeel zijn, dat het zwaartepunt der waarborgen voor de rechtszekerheid gevonden moet worden in de Commissie economische mededinging. Ten einde reeds thans zekerheid te scheppen omtrent hun op dit punt bestaande voornemens, zeggen de ondergetekenden gaarne toe, dat zij de opneming in de op grond van artikel 28, vierde lid, van het wetsontwerp vast te stellen algemene maatregel van bestuur zullen bevorderen van onder meer voorschriften op de volgende punten:

1. Het kartel of degenen, die betrokken zijn bij de machtspositie, waarover aan de commissie advies is gevraagd, zullen op de hoogte moeten worden gesteld van de te onderzoeken punten.
2. Het kartel of de bij de machtspositie betrokkenen mogen zich doen bijstaan door raadslieden.
3. Het kartel of de bij de machtspositie betrokkenen hebben recht op kennisneming van de feitelijke bevindingen van de commissie.

De ondergetekenden geven er de voorkeur aan deze voorschriften niet in de wet zelf op te nemen, omdat vastlegging in een algemene maatregel van bestuur een snellere en eenvoudigere aanpassing aan in de praktijk gebleken wenselijkheden mogelijk maakt.

Publicatie van het volledige advies van de commissie, als door bedoelde leden en ook van andere zijde voorgesteld,

blijven de ondergetekenden op de in de Memorie van Toelichting weergegeven overwegingen onjuist achten. Voor de juiste vaststelling van de feiten moet de adviesprocedure inderdaad voldoende waarborgen bieden. Deze kunnen door de derde hierboven voorgestelde voorziening worden verschaft. Wat de waardering van de feiten betreft, zal de deskundigheid van de leden van de commissie ook zonder publicatie waarborgen, dat de verschillende aspecten, die voor de waardering van de feiten van belang zijn, in de overwegingen worden betrokken. De uiteindelijke verantwoordelijkheid voor de waardering kan echter slechts berusten bij de betrokken Ministers. Door publicatie van de adviezen kan bovendien de onafhankelijkheid der leden van de commissie gemakkelijker in het gedrang komen. Bij invoering van de mogelijkheid van publicatie van de adviezen zou ook niet volstaan kunnen worden met de op blz. 52 voorgestelde regeling van de onverenigbaarheid van functies met het lidmaatschap der commissie. Dit vraagstuk zou ongetwijfeld geheel opnieuw moeten worden bezien. Ook de zo belangrijke, in het ontwerp bevestigend beantwoorde vraag, of minderheidsadviezen mogelijk moeten zijn, zou dan opnieuw moeten worden overwogen. Het vervallen van deze mogelijkheid zou op zijn beurt noodzaken tot een andere samenstelling van de commissie.

Bij de huidige procedure worden in de praktijk de te onderzoeken bezwaren reeds door het Departement ter kennis van het betrokken kartel gebracht. Bij het horen van het kartel door de Commissie-Bedrijfsregelingen komen deze bezwaren uiteraard opnieuw naar voren.

Tegen publicatie van het advies der commissie in geval van afwijking daarvan door de betrokken Ministers, zoals door de bedoelde vele leden subsidiair wordt bepleit, bestaan naast het ook hier aanwezige gevaar voor de onafhankelijkheid der leden bezwaren van praktische aard. Deze procedure zou slechts kunnen werken, indien alle beslissingen de vorm hadden van een formele maatregel, neergelegd in een beschikking, en de commissie aan haar adviezen een ontwerp-beschikking zou toevoegen. In een dergelijk geval kan men vaststellen, of al dan niet van het advies der commissie wordt afgeweken. Zoals reeds uit de bij deze Memorie gevoegde bijlage II blijkt, is de praktijk echter tot dusverre een gans andere geweest. De Commissie-Bedrijfsregelingen stelt nimmer ontwerp-beschikkingen op. In de meeste gevallen geeft zij slechts de beginselen aan, die naar haar mening bij een beslissing in acht moeten worden genomen, terwijl zij zich niet begeeft in de concrete uitwerking, bij voorbeeld op het punt van de voor toelating tot een kartel te stellen eisen aangaande bedrijfsinrichting, bedrijfskapitaal, magazijnvoorraad of omzet, of op het punt van het niveau van een prijsregeling. Deze uitwerking geschiedt soms in een beschikking tot onverbindendverklaring. Gewoonlijk geschiedt zij echter door het daartoe door de Ministers in de gelegenheid gestelde kartel in overleg met de Departementen. De Commissie-Bedrijfsregelingen kan ook bezwaarlijk met het kartel in het voor een dergelijke uitwerking nodige overleg treden, aangezien zij hierdoor vooruit zou lopen op de beslissing ten principale van de betrokken Ministers. Het gevolg van deze procedure is echter, dat de uiteindelijke beslissing, ook als zij met de gedachtenrichting van de commissie in overeenstemming is, bijna nooit concreet precies hetzelfde inhoudt als waartoe de commissie heeft geadviseerd. Terwijl de commissie veelal slechts een beginseluitspraak doet, moet van Regeringszijde een concreet uitgewerkte beslissing worden genomen.

Met betrekking tot het door verscheidene leden voorgestane denkbeeld een maatregel van de Minister tegen een mededingingsregeling of economische machtspositie vatbaar te maken voor beroep op een onafhankelijk college, dat op bepaalde rechtsgronden de beslissing zou kunnen toetsen, merken de ondergetekenden het volgende op. Tegen een dergelijk beroep bestaan uiteraard minder bezwaren dan tegen een volledig beroep. Zoals vele leden met de Sociaal-Economische Raad terecht opmerken, zou door een volledige beroepsmogelijkheid de uiteindelijke verantwoordelijkheid voor het te voeren beleid aan de Ministers, wie het aangaat, worden onttrokken, het-

geen uiteraard onaanvaardbaar zou zijn. Toch bestaan ook tegen een beroep op rechtsgronden ernstige bezwaren. De verscheidene leden citeren in dit verband kennelijk de gronden van beroep van artikel 5 van de Wet administratieve rechtspraak bedrijfsorganisatie. Daarmede miskennen zij naar het oordeel van de ondergetekenden echter een wezenlijk verschil tussen de besluiten, die ingevolge die wet aan het oordeel van de rechter zijn onderworpen, en de ingevolge het onderhavige wetsontwerp te nemen beslissingen. De Wet administratieve rechtspraak bedrijfsorganisatie is met name bedoeld voor besluiten ten aanzien van individuele bedrijfsgenoten. Verordeningen en algemeen bindende voorschriften, die niet zijn verordeningen, zijn in artikel 2 van genoemde wet uitdrukkelijk van de mogelijkheid van beroep uitgezonderd. Bij de maatregelen van het onderhavige wetsontwerp gaat het dan als regel niet om beslissingen ten aanzien van individuele ondernemers, maar om beslissingen met een algemene werking, beslissingen, die doorgaans voor een gehele bedrijfstak rechtsgevolgen hebben. Bij de maatregel van algemeen verbindendverklaring is dit zonder meer duidelijk. Op grond van de artikelen 20 en 21, vijfde lid, geldt hetzelfde echter ten aanzien van de maatregelen van onverbindendverklaring en schorsing, terwijl ook de verplichtingen en voorschriften van artikel 22 als regel een meer algemene strekking zullen hebben. De ondergetekenden zijn dan ook van oordeel, dat beroep hier evenmin op zijn plaats is als tegen verordeningen en andere algemeen verbindende voorschriften van bedrijfslichamen.

De beleidsaspecten spelen bij de onderhavige beslissingen een zodanig overwegende rol, dat voor rechtmatigheidscontrole praktisch geen plaats blijft. De beroepsinstantie zou zich welhaast noodzakelijk in de praktijk ook in een beoordeling van beleidsaspecten gaan begeven.

Bovendien, welke zouden de gevolgen zijn van een eventuele uitspraak van de rechter tot nietigverklaring van een maatregel? Worden b.v. weer nietig alle gedragingen, in strijd met de (tijdelijk) onverbindend verklaarde regeling, met alle gevolgen ten aanzien van boetebedingen en dergelijke? Worden ook nietig de opzeggingen, bedoeld in artikel 19 van het ontwerp? Hier zijn zeer vele vragen, die tot dusverre niet zijn opgelost en die, kan men geen goede regeling vinden, ernstig gevaar voor rechtsonzekerheid opleveren.

Vele andere leden voeren in het Voorlopig Verslag het pleit voor het in de wet zelf opnemen van criteria voor ingrijpen. Zij beroepen zich daarbij op de omstandigheid, dat ook de Regering blijkens artikel 10 van het wetsontwerp en de daarop gegeven toelichting het mogelijk acht — zij het na verloop van tijd — tot algemene regels ten aanzien van niet toelaatbaar te achten regelingen te komen. De ondergetekenden merken dienaangaande op, dat, zoals uit hun boven gegeven uiteenzetting blijkt, naar hun oordeel slechts een relatief beperkt aantal kartelpraktijken voor het gehele bedrijfsleven onaanvaardbaar kan worden verklaard. In het algemeen zijn zij van mening, dat het mededingingsvraagstuk bedrijfstak voor bedrijfstak verschillend ligt, en dat per bedrijfstak moet worden nagegaan, of bepaalde mededingingsregelingen al dan niet met het algemeen belang in strijd zijn. In de ene bedrijfstak zal een verdergaande ordening aanvaard kunnen worden dan in de andere. Zoals zij reeds hierboven hebben gesteld, berust ook de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie op deze gedachte, dat de mededingingsverhoudingen en ordeningsbehoeften per bedrijfstak gedifferentieerd liggen. Ook de doseringsgedachte, welke ten aanzien van de toekenning van verordenende bevoegdheden aan de Wet op de Bedrijfsorganisatie ten grondslag ligt, alsmede de regeling van het toezicht op de verordeningen in genoemde wet berusten duidelijk op het beginsel, dat bedrijfstak voor bedrijfstak en mede gelet op de algemene economische omstandigheden moet worden uitgemaakt, welke ordenende maatregelen kunnen worden aanvaard. De ondergetekenden moeten dan ook vasthouden aan het standpunt, dat de aspecten van het algemeen belang, die grond voor optreden kunnen geven, niet in een formule zijn vast te leggen. Zoals uit het in de aanvang van deze Memorie gestelde moge blijken, achten zij het, behoudens de mogelijkheid van gene-

rieke onverbindendverklaring, hoogstens doenlijk te komen tot een aantal niet bindende en niet uitputtende richtlijnen.

Dezelfde leden spreken in het Voorlopig Verslag twijfel uit, of de rechtszekerheid voldoende gediend is door de in het ontwerp voorziene waarborgen. Met name wordt betwijfeld, of de Staten-Generaal het hun door de Regering toegedachte toezicht effectief zullen kunnen uitoefenen. Naar de mening van de ondergetekenden is dit stellig het geval, en wel aan de hand niet alleen van de concrete in de *Nederlandse Staatscourant* gepubliceerde beslissingen, maar met name ook van het ingevolge artikel 34 van het wetsontwerp jaarlijks aan de Staten-Generaal uit te brengen verslag. Juist aan de hand van dit verslag en mede gelet op de dan heersende economische omstandigheden zal naar het oordeel van de ondergetekenden jaarlijks een vruchtbare gedachtenwisseling kunnen plaats vinden over de algemene lijnen van het mededingingsbeleid. De ondergetekenden willen gaarne toezeggen daartoe in het jaarlijkse verslag ook algemene beschouwingen over het gevoerde beleid te zullen opnemen.

Naar aanleiding van het door deze leden gedane verzoek en mede naar aanleiding van hetgeen verscheidene andere leden daarover hebben opgemerkt, delen de ondergetekenden het volgende mede over de procedureregeling van de Ondernemersovereenkomstenwet 1935 en de procedureregeling, welke naar hun oordeel thans getroffen moet worden.

Krachtens de Ondernemersovereenkomstenwet 1935 konden algemeen verbindendverklaring en onverbindendverklaring door de Minister slechts plaats vinden onder telkens bij algemene maatregel van bestuur te stellen voorwaarden.

Alvorens een dergelijke algemene maatregel van bestuur werd vastgesteld, moest een vaste Commissie van de Economische Raad worden gehoord. Deze commissie bracht op verzoek van de Minister ook advies uit over de beschikkingen tot algemeen verbindendverklaring en onverbindendverklaring.

Voordat de commissie adviseerde over een algemene maatregel van bestuur of een beschikking, als hierboven bedoeld, moest zij belanghebbenden uit de betrokken bedrijfstak, de Bedrijfsraad, of, indien deze niet bestond, vertegenwoordigers van de organisaties van werkgevers en werknemers uit de betrokken bedrijfstak horen.

Van een verzoek om advies aan de commissie over een algemene maatregel van bestuur, als bovenbedoeld, diende mededeling in de *Nederlandse Staatscourant* te worden gedaan.

De beschikkingen van de Minister tot algemeen verbindendverklaring of onverbindendverklaring moesten openbaar worden gemaakt door plaatsing in de *Nederlandse Staatscourant* en door nederlegging van een afschrift ten kantore van de Kamers van Koophandel en Fabrieken. Van deze nederlegging werd door de Kamers aankondiging gedaan in de voornaamste binnen haar gebied verschijnende nieuwsbladen. Elke beschikking diende de gronden tot algemeen verbindend- of onverbindendverklaring te behelzen.

Zoals reeds in de Memorie van Toelichting werd opgemerkt, betreffen de verdergaande voorzieningen, die het ontwerp met betrekking tot de procedure bevat, met name de in de plaats van de vóóroorlogse adviescommissie tredende Commissie economische mededinging.

Ten aanzien van de behandeling voor deze commissie is, als het een algemeen verbindendverklaring betreft, bepaald, dat bij de bekendmaking in de *Nederlandse Staatscourant* van een adviesaanvraag tevens wordt medegedeeld, waar en wanneer de mededingingsregeling voor een ieder ter inzage ligt en binnen welke termijn belanghebbenden zich schriftelijk tot de commissie kunnen wenden. Voorts hoort de commissie in openbare zitting de belanghebbenden, die daarom schriftelijk hebben verzocht; zodra zij meent voldoende te zijn ingelicht, kan zij het horen staken. Ook hoort zij het bevoegde product-, hoofd- of bedrijfstak-, en bedrijfsschap, terwijl zij ook anderen kan horen. Bij haar advies legt zij alle ter zake dienende stukken over, waaronder de verslagen der mondelinge verhoren (artikel 7). Als het een advies in zake een onverbindendverklaring betreft, is de procedure in zoverre anders, dat de betrokken mededingingsregeling in dat geval niet ter inzage ligt, en de commissie slechts

verplicht is naast de betrokken bedrijfslichamen de belanghebbenden, die daarom schriftelijk hebben verzocht, te horen in een niet-openbare zitting (artikel 18). Dit zelfde geldt als het een optreden tegen een economische machtspositie betreft (artikel 23).

Ten aanzien van de commissie is nog bepaald, dat de leden zich tegenover belanghebbenden onthouden van het geven van een advies in of een oordeel omtrent de zaak, waarover het advies der commissie is gevraagd of, naar zij redelijkerwijs kunnen vermoeden, zal worden gevraagd (artikel 27). Voorts dient een lid zich te onthouden van elke bemoeiing met het voorbereiden en uitbrengen van een advies, indien naar het oordeel der commissie te zijnen aanzien feiten of omstandigheden bestaan, die in het algemeen als belemmerend voor het vormen van een onpartijdig oordeel kunnen worden aangemerkt (artikel 28, tweede lid).

De overige voorschriften ten aanzien van de commissie, zoals geheimhoudingsplicht, bevoegdheid om minderheidsnota's uit te brengen, bevoegdheid van de betrokken Ministers en hun vertegenwoordigers om de vergaderingen van de commissie bij te wonen, zijn materieel gelijk aan die, welke golden voor de vaste Commissie van de Economische Raad. Zoals in de Memorie van Toelichting reeds werd medegedeeld en in deze Memorie (blz. 4) nader werd uitgewerkt, ligt het echter in de bedoeling krachtens artikel 28, vierde lid, bij algemene maatregel van bestuur ten aanzien van de werkwijze van de Commissie economische mededinging nog nadere voorschriften te geven.

Naar aanleiding van de vraag van verscheidene leden, of de aansluiting van het ontwerp bij de Ondernemingsovereenkomstwet 1935 niet nog wat nauwer had kunnen zijn, vooral met betrekking tot de rechtswaarborgen voor de betrokkenen, merken de ondergetekenden het volgende op.

De eerste afwijking, die de hier aan het woord zijnde leden signaleren, betreft het voorschrift in bovengenoemde wet, dat onverbindendverklaring en algemeen verbindendverklaring slechts konden plaats vinden onder voorwaarden, telkens bij algemene maatregel van bestuur te stellen. De ondergetekenden wijzen er op, dat dit voorschrift, hoewel het uiteraard medebreicht, dat de hierbedoelde voorwaarden in de Ministerraad werden besproken en ten advieze aan de Raad van State werden voorgelegd, in de praktijk niet het effect heeft opgeleverd, dat men daarvan heeft verwacht.

Deze praktijk, die uitsluitend op de maatregel van algemeen verbindendverklaring betrekking had, was namelijk, dat de algemene maatregel van bestuur een aantal voorwaarden behelsde, in hoofdzaak betrekking hebbend op de organisatorische zijde van de algemeen verbindendverklaring. Deze voorwaarden waren bij iedere algemeen verbindendverklaring vrijwel steeds gelijklopend. Zo werden met betrekking tot de samenstelling van het bestuur van het uitvoerend orgaan regelen gesteld, die waarborgden, dat aan de verschillende betrokken groepen, zoals de leveranciers, de afnemers, de door de algemeen verbindendverklaring gebonden voormalige buitenstaanders en soms ook de werknemers, zeggenschap bij de uitvoering van de overeenkomst werd gegeven. Voorts werd o.a. bepaald, dat de benoeming van het hoofd van het uitvoerend bureau afhankelijk moest worden gesteld van een verklaring van geen bezwaar van de Minister van Economische Zaken en dat deze Minister een vertegenwoordiger zou aanwijzen, die alle vergaderingen van het uitvoerend orgaan mocht bijwonen en inzage van alle bescheiden mocht nemen. Aan bedoelde voorwaarden werd steeds voldaan, doordat in de ter algemeen verbindendverklaring voorgelegde overeenkomst zelf bepalingen werden opgenomen, die de organisatie van het uitvoerend lichaam op de verlangde wijze regelden. In de praktijk werd de algemene maatregel dan ook beschouwd als een tijdrovende en overbodige complicatie van de procedure.

De thans voorgestelde regeling heeft het voordeel, dat de procedure, die toch reeds door het uitgebreide onderzoek ten Departementen en de inschakeling van de Commissie economische mededinging veel tijd vordert, niet door het stellen van de eis, dat de voorwaarden voor optreden bij algemene

maatregel van bestuur moeten worden vastgesteld, nog meer tijd in beslag zal gaan nemen. Juist bij de onderhavige materie is het een eis van algemeen belang, niet alleen dat doeltreffend wordt opgetreden, maar ook dat binnen zo kort mogelijke tijd een definitieve voorziening wordt getroffen.

Voor wat de algemeen verbindendverklaring betreft, dient voorts opgemerkt, dat het voorschrift in zake het in openbare zitting horen door de Commissie economische mededinging van de belanghebbenden en van het bevoegde product-, hoofd- en bedrijfs- en bedrijfschap ongetwijfeld in hoge mate zal bevorderen, dat alle aspecten, die een dergelijke maatregel heeft, belicht worden en dat met de belangen van de verschillende betrokken groepen bij de uitvoering van de algemeen verbindendverklaring ten volle rekening wordt gehouden.

Ten aanzien van de inhoud van een algemene maatregel van bestuur ingevolge de Ondernemersovereenkomstwet 1935 met betrekking tot een onverbindendverklaring heeft, als opgemerkt geen praktijk bestaan. Bij de parlementaire behandeling zijn wel enkele gedachten daarover uitgesproken, doch het is nimmer geheel duidelijk geworden, waaraan men hier heeft gedacht. De waarborgen voor een behoorlijk onderzoek, waarover is gesproken, zouden er op kunnen wijzen, dat de wetgever heeft gedacht aan voorwaarden, die reeds konden worden gesteld, vóórdat het onderzoek naar het betrokken kartel aanving. Dergelijke waarborgen zouden de ondergetekenden echter in een algemene maatregel van bestuur krachtens artikel 28, vierde lid, willen neerleggen. Zij zouden, mede gelet op de na-oorlogse ervaring, niet weten welke andere waarborgen in een algemene maatregel van bestuur, als hierbedoeld, zouden kunnen worden vastgelegd.

Op de tweede door deze leden geconstateerde afwijking van de wet van 1935 komen de ondergetekenden hieronder nog terug.

De ondergetekenden achten het niet nodig, uitdrukkelijk voor te schrijven, dat het advies van de Commissie economische mededinging met redenen omkleed moet zijn. Zij menen, dat dit vanzelf spreekt.

De ondergetekenden hebben er voorts bezwaar tegen om, zoals verscheidene leden voorstellen, de vraag, of men met een economische machtspositie te doen heeft, ter beoordeling te laten van de rechter. Bij de beantwoording van deze vraag spelen in veel sterker mate dan bij de vraag, of er sprake is van een mededingingsregeling, economische overwegingen, die moeilijk in juridische formuleringen zijn te vangen, een rol.

De overige opmerkingen van deze leden vonden, evenals de opmerkingen van verscheidene andere leden, in het hierboven gestelde reeds beantwoording. Eveneens is dit het geval met de meeste opmerkingen van verschillende weer andere leden. Tegen de suggestie van deze leden in de wet vast te leggen, dat het advies van de commissie gelijktijdig met de aanbieding daarvan aan de Minister ter kennisneming wordt verstrekt aan het kartel of de machtspositie, gelden de reeds tegen iedere vorm van publicatie van het advies aangevoerde bezwaren.

Op de ook door sommige leden gestelde vraag naar een nadere precisering van het begrip algemeen belang is hierboven (blz. 2) reeds uitvoerig ingegaan. Een sanering van boeren en middenstand door uitkoop van randbedrijfjes zal niet in strijd met het algemeen belang behoeven te komen. Een onvrijwillige sluiting van dergelijke bedrijfjes door boycotmaatregelen en dergelijke zal eerder strijd met het algemeen belang opleveren. Ook dit zal echter geval voor geval moeten worden gezien op de wijze, waarop dit bij de beoordeling van markttoelatingsregelingen reeds thans geschiedt. Hetzelfde geldt voor afspraken en regelingen, die genoemde bevolkingsgroepen in gevaar brengen.

De ondergetekenden achten het niet mogelijk in het wetsontwerp termijnen op te nemen, binnen welke de Commissie economische mededinging haar adviezen moet uitbrengen en de Minister zijn beslissing moet nemen. Voor ingewikkelde zaken behoeft de commissie en later de Regering een langere termijn dan voor eenvoudige. In het algemeen is de duur van de kartelprocedures in Nederland, vergeleken bij voorbeeld met die in de Verenigde Staten of Engeland, stellig niet lang te

noemen. Het onderzoek naar het z.g. Periodiekenbesluit en het z.g. Calculatieschema voor Handelsdrukkerij heeft inderdaad, naar Nederlandse maatstaven gerekend, lang geduurd. Het betrof hier echter een uiterst gecompliceerde regeling, waaraan belangrijke principiële vraagpunten waren verbonden. Over het Calculatieschema is nog overleg met betrokkenen gaande, doch afsluiting ook van deze zaak kan thans op korte termijn worden verwacht. Dat in deze aangelegenheid het kartel vaker is gehoord dan de klagers, hangt met de aard van het door de ondergetekenden voorgestane kartelbeleid direct samen. Naar hun wijze van zien gaat het immers niet om een geschil tussen twee partijen, dat moet worden beslecht, maar om de toetsing van kartelregelingen aan het algemeen belang. Zij onderschrijven op dit punt de opmerking van prof. Borst in zijn meergenoemde brochure, dat de schending van particuliere belangen voor de Regering slechts het feitenmateriaal kan vormen, waaruit zij tot een schending van het algemeen belang concludeert. De ondergetekenden voegen hier echter aan toe, dat ook zij het gewenst achten, dat, wanneer door een kartel ernstige schade aan particuliere belangen is toegebracht, zo spoedig mogelijk komt vast te staan, of het kartel ook in strijd met het algemeen belang heeft gehandeld. Wanneer enige kartelpraktijk in strijd is met het algemeen belang, is het stellig gewenst, dat de aan deze praktijk voor particulieren verbonden schadelijke gevolgen zo spoedig mogelijk worden weggenomen.

Dat, zoals door enkele leden wordt betoogd, een gesubjectieerd begrip algemeen belang criterium van optreden zou zijn, achten de ondergetekenden minder juist uitgedrukt. Mede naar aanleiding van de door verscheidene leden op dit punt geconstateerde afwijking ten opzichte van de wet van 1935 merken de ondergetekenden hierover het volgende op. In het wetsontwerp is inderdaad beoogd in beginsel toetsing door de rechter op dit punt uit te sluiten, omdat het hier niet om een voor rechterlijke toetsing bruikbare wettelijke norm, maar om een criterium van economisch beleid gaat. Daarmede is echter de hantering van de norm niet aan het subjectief inzicht van de betrokken Ministers overgelaten. De ondergetekenden zijn van oordeel, dat, waar het hier een doelmatigheidscriterium betreft, geen toetsing door de rechter, maar slechts een controle achteraf door de Staten-Generaal mogelijk dient te zijn.

Artikel 1, derde en vierde lid, beoogt een grotere rechtszekerheid te bereiken, dat in vele buitenlandse wetgevingen bestaat, waar dit soort regelingen zonder meer over de gehele linie onder de werkingssfeer van de kartelwetgeving wordt gebracht. De voorgestelde regeling beoogt het bedrijfsleven meer zekerheid te bieden omtrent de vraag, wat wel en wat niet onder de wet valt. Dit is met name van belang voor de mededelingsplicht.

Dat artikel 22 van het ontwerp zou bedoelen machtsposities te breken, is bepaald onjuist. Integendeel kent dit artikel in het geheel geen bevoegdheden machtsposities te breken, zoals deze bij voorbeeld wel voorkomen in artikel 66, vijfde lid, van het verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal en in de Amerikaanse antitrustwetgeving. Het artikel aanvaardt juist het bestaan van de machtspositie, maar opent de mogelijkheid bij een gebruik van deze positie in strijd met het algemeen belang omtrent het marktgedrag op bepaalde punten aanwijzingen te geven. Zoals de voorzitter van het Verbond van Nederlandse Werkgevers onlangs in zijn jaarrede heeft gesteld, mag zowel van de ondernemer, die zijn economische positie poogt te versterken door het aangaan van overeenkomsten met zijn collega's, als van de ondernemer, die zelfstandig beschikt over een economische machtspositie, worden verwacht, dat hij zich niet slechts door het eigen belang laat leiden, maar ook door het belang van de gemeenschap.

Dat het gehele ontwerp in het teken zou staan van verwerking van macht over het bedrijfsleven door de Overheid, moeten de ondergetekenden eveneens ontkennen. Zoals genoemde voorzitter in zijn evenbedoelde rede terecht heeft opgemerkt, zal het grotendeels van het bedrijfsleven zelf afhangen, of van de in het wetsontwerp voorziene bevoegdheden veelvuldig gebruik zal moeten worden gemaakt.

In de Memorie van Toelichting hebben de ondergetekenden reeds uitvoerig uiteengezet, waarom zij menen, dat de vraag van enkele leden, of niet zonder meer naar de Ondernemers-overeenkomstenwet 1935 kan worden teruggekeerd, ontkennend moet worden beantwoord. Daar de hierbedoelde leden de gegeven argumenten niet bestrijden, menen de ondergetekenden met een verwijzing daarnaar te mogen volstaan.

Ten aanzien van het pleidooi van deze leden voor inschakeling van de rechter mogen de ondergetekenden weer verwijzen naar hun hierboven gegeven algemene uiteenzetting.

Wat de brochure van prof. Borst betreft, kunnen de ondergetekenden zich, zoals uit het bovenstaande moge zijn gebleken, met verschillende aan het slot daarvan gedane concrete voorstellen verenigen. Zoals uit hun algemene uiteenzetting duidelijk zal zijn geworden, kunnen zij de uitgangspunten van prof. Borst echter niet onderschrijven. De ondergetekenden vestigen in dit verband ook nog de aandacht op de bestrijding van het betoog van prof. Borst door prof. I. Samkalden in „Sociaal-Economische Wetgeving”, September 1954.

§ 3. Werkingssfeer van de wet

Ten aanzien van de internationale werkingssfeer van de wet stellen de ondergetekenden voorop, dat ook naar hun mening met betrekking tot de onderhavige materie de Nederlandse Regering slechts bevoegd behoort te zijn voor zover het betreft de gedragingen van het bedrijfsleven binnen het Rijk in Europa. Dit beginsel is voor de strafsancities op Regeringsvoorschriften reeds neergelegd in artikel 2 van het Wetboek van Strafrecht. Het ware, gezien artikel 91 Wetboek van Strafrecht, overbodig dit in de onderhavige wet nog eens uitdrukkelijk te vermelden. Doch afgezien hiervan ontmoet de wijze van omschrijving van de werkingssfeer van de wet, welke zeer vele leden in navolging van het voorstel van de Sociaal-Economische Raad voorstellen (beperking tot regelingen, welke betrekking hebben op de Nederlandse markt), bij de ondergetekenden bezwaren. Het belangrijkste bezwaar is wel, dat, zoals uit de Amerikaanse rechtspraak duidelijk is gebleken, met een dergelijk criterium geen voldoende scherpe afbakening wordt verkregen. Iedere markt heeft twee zijden: een aanbod- en een vraagzijde. Wanneer men de formulering van de Sociaal-Economische Raad zo moet opvatten, dat alleen mag worden opgetreden, indien de afnemers op Nederlands territorium zijn gevestigd, zou zij stellig te eng zijn. Zoals uit het tot dusverre gevoerde kartelbeleid blijkt, richten de bezwaren tegen kartels zich juist veelvuldig tegen verstarringen en andere ongewenste gevolgen op de aanbodzijde van de markt. Anderzijds sluit de formulering van de Sociaal-Economische Raad ook een te ruime interpretatie niet uit. Zou zij, gelijk in sommige Amerikaanse rechterlijke uitspraken, aldus worden uitgelegd, dat alle kartelregelingen, die gevolgen hebben voor het Nederlands economisch leven, onder de wet worden gebracht, dan zou een uitbreiding aan de regel van artikel 2 van het Wetboek van Strafrecht worden gegeven, die de ondergetekenden evenmin gewenst zouden achten en die ook moeilijk te rijmen zou zijn met de gedachtengang, die aan artikel 30 van het wetsontwerp ten grondslag ligt. Er moeten voor de mogelijkheid van toepassing van de Nederlandse wet naar de mening van de ondergetekenden concrete gedragingen op Nederlands territorium hebben plaats gevonden. De ondergetekenden blijven dan ook van oordeel, dat de beperkte werking van de strafsancities ingevolge artikel 2 van het Wetboek van Strafrecht een bevredigender afbakening inhoudt dan de door de Sociaal-Economische Raad voorgestelde formule. Wel willen zij ter voorkoming van misverstand hier nog aan toevoegen, dat het criterium van het algemeen belang naar hun oordeel, behoudens in geval van volkenrechtelijke verplichtingen, geen mogelijkheid biedt tot optreden tegen kartels op grond van op het territorium van andere Staten optredende schadelijke gevolgen. Een prijsverhogend effect van een kartel op een buitenlandse markt zal bij voorbeeld als zodanig nimmer een grond voor optreden van de Nederlandse Regering kunnen vormen, tenzij daartoe volkenrechtelijke verplichtingen zijn aangegaan. Afgezien van het zo juist bedoelde geval, is hier uit-

sluitend gedacht aan strijd met het algemeen Nederlands belang. Een dergelijke strijd kan zich bij voorbeeld voordoen, indien de Nederlandse deelnemer aan een internationaal kartel, dat uitsluitend op de buitenlandse markt betrekking heeft, zich voor wat zijn export betreft aan een prijspolitiek gebonden heeft, die binnenslands prijsverhogend werkt, of wel een exclusief-verkeerscontract heeft gesloten, dat aan andere Nederlandse exporteurs de toegang tot een bepaalde buitenlandse markt verspert.

De ondergetekenden menen met de voorafgaande beschouwing reeds in het algemeen een antwoord te hebben gegeven op het betoog van verschillende leden, die het vraagstuk van de internationale werkingssfeer van de wet — in het bijzonder ten aanzien van de verkeerssector, waaronder begrepen de zeescheepvaart — naar voren brachten. Ook op het gebied van het verkeer zal er voor de Overheid slechts aanleiding zijn tot uitoefening van de haar door de wet gegeven bevoegdheden, indien concrete handelingen op Nederlands territorium zijn verricht, waardoor het algemeen Nederlands belang wordt geschaad. Voor de vrees, dat de moeizaam opgebouwde posities van Nederlandse ondernemingen op de internationale dienstverleningsmarkt zouden worden aangetast, bestaat geen grond. Voor mededingingsregelingen, die uitsluitend op de internationale markt betrekking hebben, zoals op het gebied van de internationale lijnscheepvaart het geval is, kan — indien zulks wordt verzocht — gebruik worden gemaakt van de mogelijkheid, die artikel 4 van het wetsontwerp biedt om vrijstelling of ontheffing van de aanmeldingsplicht te verlenen.

Het vraagstuk van de prijshandhavingsvoorschriften tussen fabrikanten en handelaren is een moeilijk onderwerp, dat in tal van landen in het centrum van de belangstelling staat en ook op internationaal niveau momenteel wordt onderzocht. Sommige wetgevingen kennen juist ten aanzien van dergelijke prijshandhavingsvoorschriften rigoureuze verbodsbepalingen. In Nederland vormt dit soort mededingingsregelingen een voorbeeld van mededingingspraktijken, die tot dusverre niet aan het algemeen belang getoetst zijn. Vaststaat, dat een ver doorgevoerd stelsel van prijshandhavingsvoorschriften tot verstarring van het distributie-apparaat kan leiden en tot een te hoog opvoeren van handelsmarges en daardoor van de verbruikersprijzen. De handelsmarges zullen immers gewoonlijk niet afgestemd zijn op de meest efficiënte, maar op de algemeen gebruikelijke distributieweg. Het stelsel kan er daardoor toe leiden, dat een inefficiënt distributie-apparaat wordt gehandhaafd. Stellig kunnen tegenover deze nadelen voordelen staan uit een oogpunt van de marktpolitiek van de industrie. Ook de mededingingsmogelijkheden tussen de afzonderlijke fabrikanten behoeven er geenszins te sterk door beperkt te worden. De ondergetekenden zouden het echter op grond van de stellig aanwezige gevaren niet verantwoord achten prijshandhavingsvoorschriften buiten de werkingssfeer van de wet te brengen. Ook hier zal bij gebleken bezwaren per bedrijfstak moeten worden nagegaan, of de regelingen al dan niet in strijd zijn met het algemeen belang. De ondergetekenden willen wel toezeggen de individuele prijshandhavingsvoorschriften als regel vrij te zullen stellen van de mededelingsplicht. Een voorbehoud moeten zij maken ten aanzien van bij voorbeeld die prijshandhavingsvoorschriften, die een onderdeel van een gewoon kartel vormen.

De ondergetekenden zien geen aanleiding de verkeerssector van de werking van de wet uit te sluiten. Zowel een teveel als een tekort aan binding kan in deze sector evenzeer als in andere sectoren voorkomen. Zij zien niet in, hoe het ontwerp in strijd zou kunnen komen met de Acte van Mannheim.

Eigenaren van hier te lande gevestigde, met buitenlands kapitaal gedreven ondernemingen zullen bij de afsluiting van mededingingsregelingen uiteraard op gelijke voet als andere ondernemers onder de werking van de wet vallen. Dit is, voor zover de ondergetekenden weten, in alle landen met een kartelwetgeving het geval. Daar hetzelfde geldt, wanneer zij niet op Nederlands grondgebied, maar in het buitenland gevestigd zijn, vermogen de ondergetekenden, mede gelet op het gematigd karakter van de Nederlandse kartelpolitiek, niet in te zien, dat

buitenlandse vestigingen hierdoor minder aantrekkelijk zouden worden. Ook onder de werking van het — veel ingrijpender bevoegdheden kennende — Kartelbesluit is van een dergelijke uitwerking nimmer iets gebleken.

Ten opzichte van ondernemingen, die slechts voor een klein gedeelte hier te lande werkzaam zijn, zullen, gelijk dit ook voor ieder ander het geval is, ingevolge artikel 2 van het Wetboek van Strafrecht de strafsancities van de wet slechts gelden met betrekking tot gedragingen in Nederland.

De ondergetekenden zien voorshands niet voldoende reden om, zoals door velen leden gewenst wordt geacht, ook beoefenaars van vrije beroepen onder deze wet te brengen.

§ 4. Algemeen verbindendverklaring

De ondergetekenden achten het niet mogelijk tot een nadere precisering te komen van „vereist in het belang van” en „in overeenstemming met het algemeen belang”. Met deze termen is juist beoogd, aan de hand van de vóór de oorlog opgedane ervaringen, tot een scherpere precisering te komen dan de Ondernemersovereenkomstenwet 1935 gaf.

Naar het oordeel van de ondergetekenden kan met gerustheid aan het bedrijfsleven, dat een mededingingsregeling tot algemeen verbindendverklaring voordraagt, worden overgelaten er voor te waken, dat de nadelige gevolgen van een desastreuze concurrentie zoveel mogelijk worden vermeden. Juist in crisisperioden, waarin aan de figuur van algemeen verbindendverklaring de meeste behoefte bestaat, zal de marktsituatie intussen niet altijd toelaten de nadelige gevolgen volledig op te heffen. Blijkens de ervaring is het in een periode van laagconjunctuur bij voorbeeld niet altijd mogelijk in de prijs een volledige kostenvergoeding voor de normatief gestelde ondernemingen op te nemen. De taak van de Regering bij de algemeen verbindendverklaring is primair er voor te waken, dat geen te ver gaande beperking van de concurrentie plaats vindt en dat bij voorbeeld met de belangen van efficiënt werkende outsiders en van afnemers voldoende rekening wordt gehouden.

Stellig kan een te geringe binding onder omstandigheden een schadelijke werking op het algemeen belang uitoefenen. Daarin ligt juist de rechtsgrond van de figuur van algemeen verbindendverklaring. De algemeen verbindendverklaring en ook de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie bieden hier naar het oordeel van de ondergetekenden voldoende mogelijkheden tot ingrijpen. De ondergetekenden zouden het niet juist achten daarnaast voor de gevallen, waarin het betrokken bedrijfsleven geen voldoende overeenstemming kan bereiken, een mogelijkheid te scheppen van het door de Regering opleggen van dwangkartels.

§ 5. Generieke onverbindendverklaring

De ondergetekenden zien in de voorgestelde maatregel van generieke onverbindendverklaring het middel bij uitstek om in de mate, waarin dit blijkens de opgedane ervaringen mogelijk zal zijn, rechtszekerheid bij het kartelbeleid te scheppen door in algemeen geldende normen vast te leggen, wanneer bepaalde kartelpraktijken in strijd zijn met het algemeen belang. Stellig zou de maatregel in een groter aantal gevallen kunnen worden toegepast, wanneer tevens een ontheffingsmogelijkheid zou worden geschapen. Het voordeel van een verhoogde rechtszekerheid zou daarmede echter weer grotendeels verloren gaan, omdat de, vermoedelijk veelal talrijke, verzoeken om ontheffing toch weer geval voor geval zouden moeten worden bezien. Met name zou dit het geval zijn, indien men, zoals door vele leden wordt voorgesteld, de maatregel ook ging toepassen ten aanzien van alle concurrentiebeperkende praktijken, waarbij momenteel met een zekere omkering van de bewijslast wordt gewerkt. Men zou dan bij voorbeeld alle minimumprijsregelingen generiek onverbindend moeten verklaren en dan op korte termijn wellicht enige honderden ontheffingsverzoeken moeten behandelen. Een goede gang van

zaken zou door een dergelijke procedure zeker niet worden bevorderd. De ondergetekenden achten het ook niet nodig voor de zogenaamde omkering van de bewijslast een grondslag in de wet neer te leggen. Dit zou wellicht aanbeveling verdienen, indien formeel inderdaad van een omkering van de bewijslast kon worden gesproken. Dit is echter niet het geval.

De zaak is deze, dat aan bepaalde soorten kartelregelingen, zoals bij voorbeeld regelingen van exclusief verkeer of vaststelling van een uniforme minimumprijs, in beginsel uit een oogpunt van algemeen belang ernstige bezwaren zijn verbonden, onder meer gelegen in de aan deze regelingen verbonden verstarrende werking. Aan het algemeen belang wordt dus door dergelijke regelingen in zekere zin steeds schade toegebracht. Echter bewijst de ervaring, dat deze schade soms aanvaard moet worden, omdat het achterwege blijven van een dergelijke regeling grotere schade van andere aard aan het algemeen belang zou veroorzaken of omdat tegenover de nadelen grotere voordeelen uit het oogpunt van algemeen belang staan. De gehele zogenaamde omkering van de bewijslast is nu niets anders dan een uitdrukkingwijze voor de gedachte, dat, indien van bijzondere rechtvaardigingsgronden niets is gebleken, ten aanzien van bepaalde kartelpraktijken strijd met het algemeen belang moet worden aangenomen. Van een formele omkering van de bewijslast is daarbij dus geen sprake. Wel zal het als regel voor de hand liggen het betrokken kartel zelf eventuele bijzondere omstandigheden naar voren te doen brengen.

De ondergetekenden betreuren het, dat vele andere leden voorshands aan de totstandkoming van de voorgestelde mogelijkheid van generieke onverbindendverklaring hun medewerking niet konden toezeggen. Zij spreken echter de hoop uit, dat deze leden na de hierboven gegeven uiteenzettingen hun inzicht zullen kunnen delen, dat de generieke onverbindendverklaring de enige weg is, waarlangs het streven tot algemeen geldende, door de rechter te handhaven normen te komen, voor zover dit praktisch mogelijk is, kan worden verwezenlijkt. Naar het oordeel van de ondergetekenden wordt een voldoende mogelijkheid tot parlementaire controle geschapen door de bepaling, dat de betrokken algemene maatregelen van bestuur eerst na twee maanden in werking kunnen treden.

§ 6. Economische machtsposities

Ten aanzien van de vraag van vele leden waarom de Regering zich niet van de feitelijke verhoudingen op het gebied van economische machtsposities op de hoogte heeft gesteld, alvorens daaromtrent voorstellen te doen, verwijzen de ondergetekenden in de eerste plaats naar het in paragraaf 1 van deze Memorie omtrent economische machtsposities opgemerkte. Men moet zich deze economische machtsposities vooral niet te statisch voorstellen. De omstandigheid, dat ook gentleman's agreements en price-leadership economische machtsposities kunnen opleveren, wijst er reeds op, dat de dynamiek van het economisch gebeuren steeds opnieuw machtsposities kan te voorschijn roepen en weer doen verdwijnen. Het is dan ook bepaald niet zo, dat men door een enquête zou kunnen vaststellen, waar machtsposities bestaan, en dat men dan vervolgens deze machtsposities op eenvoudige wijze zou kunnen observeren.

Wat de bevoegdheden met betrekking tot economische machtsposities betreft, veroorloven de ondergetekenden zich eveneens een verwijzing naar hun hierboven reeds gegeven uiteenzettingen, alsmede naar de in de Memorie van Toelichting gegeven adstructie.

§ 7. Commissie economische mededinging

De ondergetekenden blijven de door verscheidene leden geopperde gedachte de Commissie economische mededinging tot een commissie van de Sociaal-Economische Raad te maken, onjuist vinden. Zij wijzen er op, dat ook de Sociaal-Economische Raad zelf deze gedachte heeft verworpen. Terecht merkt de raad in zijn advies op, dat bij deze adviescommissie niet het representatieve karakter, doch de objectiviteit en de

deskundigheid voorop moeten staan. De samenstelling zal zodanig moeten zijn, dat de belangrijkste relevante aspecten van het algemeen belang op evenwichtige wijze in de adviezen der commissie naar voren kunnen komen. Hierbij gaat het bij voorbeeld niet om een vertegenwoordiging in de commissie van bepaalde sectoren van het bedrijfsleven, van de werknemersvakbeweging of van consumentenbelangen, maar om deskundigheid ten aanzien van de voorwaarden, waaronder een bepaalde sector van het bedrijfsleven zijn bijdrage tot het algemeen welzijn het beste kan leveren, of om deskundigheid ten aanzien van de repercussies, die mededingingsregelingen of economische machtsposities kunnen hebben voor de consument. De ondergetekenden menen op die grond dan ook zowel de gedachte, dat bepaalde personen als vertegenwoordigers van het bedrijfsleven, als de suggestie, dat representanten van de Nederlandse consumenten in de commissie zouden dienen te worden benoemd, te moeten verwerpen. Dit neemt niet weg, dat de ondergetekenden van oordeel zijn, dat in de commissie deskundigen op het gebied van het bedrijfsleven in zijn voornaamste geledingen zitting dienen te hebben, terwijl zij het voor het welslagen van het mededingingsbeleid stellig van belang achten, dat deze deskundigen ook door de betrokken sectoren zelf als objectieve deskundigen worden beschouwd en als zodanig vertrouwen genieten. Zo hebben in de Commissie-Bedrijfsregelingen deskundigen zitting op het gebied van de industrie, de groothandel, de landbouw en de middenstand. Voor deskundigheid in zake bepaalde sectoren en het genieten van voldoende vertrouwen van de kringen van het bedrijfsleven is het echter niet per se noodzakelijk, dat de deskundigen voortkomen uit de betrokken ondernemerskringen. Zo heeft in de Commissie-Bedrijfsregelingen bij voorbeeld ook zitting de directeur van het Landbouw-Economisch Instituut. Naast een voldoende deskundigheid op het gebied van bepaalde hoofdsectoren van het bedrijfsleven is uiteraard kennis gewenst van de talrijke aspecten van kartelregelingen, die voor de werknemers van belang zijn.

Behalve deskundigheid met betrekking tot de positie van de belangrijkste sectoren van het bedrijfsleven in het geheel van het economisch leven en de velerlei werknemersbelangen is stellig ook kennis van zaken omtrent specifieke consumentenbelangen en een aantal andere algemene aspecten van het economisch beleid vereist. De ondergetekenden denken hier bij voorbeeld aan ervaring op het gebied van de algemene vraagstukken van de organisatie van het economisch proces, de bij vele kartelregelingen aan de orde komende bedrijfseconomische vraagstukken en de zich hierbij voordoende civielrechtelijke en publiekrechtelijke aspecten. Mede met het oog op het belang van de rechtszekerheid achten de ondergetekenden het van groot belang, dat voldoende juridische deskundigheid in de commissie vertegenwoordigd is. Wellicht zal te zijner tijd ook een accountant in de commissie moeten worden opgenomen.

De ondergetekenden achten het niet wel mogelijk in de wet de samenstelling van de commissie nader vast te leggen. Het aantal aspecten, waaraan aandacht zal moeten worden besteed, is zo groot, dat in het algemeen zal moeten worden nagestreefd personen te benoemen, die ter zake van verschillende aspecten deskundigheid bezitten. Zo zullen personen uit de werknemersvakbeweging zeer wel tevens een grote deskundigheid met betrekking tot bepaalde sectoren van het bedrijfsleven of ten aanzien van specifieke consumentenbelangen kunnen bezitten. Omtrent de algemene aspecten van mededingingsbeleid zullen alle leden voldoende deskundig moeten zijn. De ondergetekenden vrezen, dat een voldoende brede deskundigheid van de commissie in het gedrang zou komen, indien in de wet nadere regelen omtrent de samenstelling zouden worden vastgelegd. Ook de mogelijkheid van een sterk wisselende omvang der te verrichten werkzaamheden maakt het wenselijk voldoende bewegingsvrijheid te houden. De ondergetekenden hebben het in verband met dit laatste punt bij nader inzien wenselijk geacht bij Nota van Wijzigingen artikel 26, vijfde lid, in die zin te wijzigen, dat daardoor de mogelijkheid wordt geopend meer secretarissen van de commissie te benoemen. Voor het overige spreken zij gaarne het vertrouwen uit met hun hierboven uit-

eengezette denkbeelden voldoende zekerheid te hebben geschapen omtrent hun voornemen de sinds 1935 gevolgde gedragslijn in zake de samenstelling der adviescommissie door te trekken, waarbij aanpassing aan wisselende eisen der praktijk natuurlijk mogelijk moet blijven.

Uit de gegeven uiteenzettingen zal duidelijk zijn geworden, waarom de ondergetekenden niet mede kunnen gaan met het voorstel van vele leden de leden van de commissie voor het leven te benoemen uit de kringen der georganiseerde werkgevers en werknemers en evenmin met het voorstel van verschillende andere leden de benoeming van de commissie over te laten aan de Sociaal-Economische Raad.

Geen bezwaar ontmoet het bij de ondergetekenden het lidmaatschap uitdrukkelijk onverenigbaar te verklaren met een ambtelijke functie op een Departement, ten einde aldus buiten twiifel te stellen, dat het hier een onafhankelijke commissie betreft. Zij mogen hiervoor verwijzen naar de Nota van Wijzigingen (artikel 26a).

Daar de commissie tot taak heeft de Regering over de concrete uitvoeringsmaatregelen te adviseren, zouden de ondergetekenden het niet juist achten haar ook adviescollege van de Tweede Kamer te maken, die evenals de Eerste Kamer ten aanzien van de wet een controlerende, doch geen uitvoerende taak heeft.

Op grond van de door hen gegeven uiteenzettingen zien de ondergetekenden geen aanleiding een vertegenwoordiger van de Eenheidsvakeentrale in de commissie op te nemen, zoals door sommige leden wordt voorgesteld.

Aangezien de maatregelen, bedoeld in artikel 1, derde en vierde lid, de werkingssfeer van de wet uitbreiden, zijn de ondergetekenden van oordeel, dat daarover de Sociaal-Economische Raad ingevolge artikel 41 van de Wet op de Bedrijfsorganisatie moet worden gehoord. De maatregelen op grond van de artikelen 4, 5, 8 en 10 daarentegen zijn gewone uitvoeringsmaatregelen van de wet, waarbij slechts moet worden overwogen, of inschakeling van de Commissie economische mededinging gewenst is. Met betrekking tot artikel 10 is deze vraag bevestigend beantwoord. Dat bij de artikelen 4, 5 en 8 de commissie niet is ingeschakeld, heeft verschillende oorzaken. Aan artikel 4 willen de ondergetekenden reeds bij het in werking treden van de wet toepassing geven. Het inschakelen van de commissie zou hier vertragen werken ten nadele van het bedrijfsleven. Met betrekking tot artikel 5 hebben de ondergetekenden eveneens de mogelijkheid willen openhouden gelijktijdig met de wet een uitvoeringsbesluit in werking te doen treden. Zij hebben echter geen bezwaar van deze mogelijkheid af te zien en voor dit uitvoeringsbesluit de Commissie economische mededinging in te schakelen. De daartoe strekkende wijziging is bij de Nota van Wijzigingen in genoemd artikel aangebracht. Ten aanzien van artikel 8 zouden de ondergetekenden het wel bezwaarlijk achten het horen der commissie voor te schrijven, omdat hier soms op korte termijn beslist moet kunnen worden. Zij zien voor het horen der commissie hier ook geen aanleiding. Bij de algemeen verbindendverklaring dient het horen van de commissie vooral als waarborg voor belangen van outsiders en andere buiten de verbindend te verklaren regeling staanden, die door de verbindendverklaring zouden kunnen worden geschaad.

§ 8. *Verband met de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie.*

De ondergetekenden zeggen, naar aanleiding van hetgeen door vele leden wordt voorgesteld, gaarne toe in beginsel niet tot algemeen verbindendverklaring te zullen overgaan, alvorens te hebben nagegaan, of niet een product-, hoofdbedrijf- of bedrijfschap de betrokken materie kan regelen.

Voorts stellen bedoelde leden de vraag, of niet naast de bevoegdheid van de Regering tot optreden bij strijd met het algemeen belang een bevoegdheid tot optreden van de bedrijfslichamen moet worden geschapen, indien strijd met de belangen van de betrokken bedrijfstak, c.q. bedrijfskolom, aanwezig is. De ondergetekenden zijn van oordeel, dat ook op dit punt artikel 93 van de Wet op de Bedrijfsorganisatie voldoende

mogelijkheden biedt. Op grond van dit artikel kan aan bedrijfslichamen de bevoegdheid worden verleend bij verordening het tot stand brengen van bepaalde mededingingsregelingen te verbieden of slechts met inachtneming van bepaalde voorwaarden toe te staan.

Naar aanleiding van de vraag van sommige leden, of de Regering het niet gebruik maken van de bevoegdheid tot algemeen verbindendverklaring wil hanteren om een publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie op te dringen aan het bedrijfsleven, waar deze nog niet tot stand is gekomen, merken de ondergetekenden op, dat dit niet het geval is. Men dient echter te bedenken, dat de algemeen verbindendverklaring als regel primair in het belang van de betrokken bedrijfstak geschiedt. Uit de vóóroorlogse ervaringen blijkt bovendien, dat een algemeen verbindend verklaarde regeling gewoonlijk een uitvoeringsorgaan behoeft, dat veel gelijkenis vertoont met een product-schapsorgaan. Waar dit praktisch mogelijk is, lijkt het dan ook aangewezen, dat de bedrijfsgegoten zelf de primaire verantwoordelijkheid voor een algemeen bindende regeling aanvaarden door gebruik te maken van de daartoe door de Wet op de Bedrijfsorganisatie geschapen mogelijkheden. De bedoeling van de door deze leden vermelde passage uit de Memorie van Toelichting is dan ook geen andere dan dat bij een verzoek tot verbindendverklaring telkens zal moeten worden overwogen, of het bedrijfsleven niet zelf door middel van een daartoe bevoegd verklaard bedrijfslichaam de gewenste regeling tot stand kan brengen.

Het is de ondergetekenden niet duidelijk, waarom, zoals enkele leden menen, het onderhavige ontwerp niet van veel vertrouwen in de zegenrijke werking van de Wet op de Bedrijfsorganisatie zou getuigen. De privaatrechtelijke economische machtsvorming staat geheel buiten de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie. Een mogelijkheid tot toetsing van zodanige machtsvorming aan het algemeen belang wordt dus door de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie niet overbodig.

Artikelen

Artikel 1. Met betrekking tot het voorstel in het eerste lid in te voegen „op een Nederlandse markt”, mogen de ondergetekenden verwijzen naar het door hen in paragraaf 3 opgemerkte. Het ware onjuist in de definitie tot uiting te brengen, dat het gaat om de onderlinge mededinging van de bij de overeenkomst betrokken of aan het besluit gebonden eigenaren van ondernemingen. Bij een ook in Nederland zeer bekende kartelconstructie berust de binding van de individuele eigenaren van ondernemingen namelijk op individuele overeenkomsten, tussen hen en het uitvoerend orgaan van de betrokken mededingingsregeling gesloten. Bij een dergelijke overeenkomst wordt dus niet de onderlinge mededinging tussen contractanten geregeld.

De mening van sommige leden, dat de aanmeldingsplicht tot schriftelijk vastgelegde regelingen is beperkt, berust op een misverstand. Een dergelijke beperking geldt slechts ten aanzien van rechtens niet bindende afspraken en bepalingen, die krachtens artikel 1, vierde lid, onder de mededelingsplicht worden gebracht. Het zou naar het oordeel van de ondergetekenden te ver gaan een mogelijkheid te scheppen ook mondelinge rechtens niet bindende afspraken onder de mededelingsplicht te brengen.

Artikel 2. Naar aanleiding van de vraag, waar de grens ligt van de aanmeldingsplicht, merken de ondergetekenden op, dat deze vraag twee aspecten heeft. In de eerste plaats kan men zich afvragen, waar de grens ligt van het begrip mededingingsregeling, zoals dit in het ontwerp is omschreven. In verband hiermede zij er op gewezen, dat in beginsel alle overeenkomsten of burgerrechtelijke besluiten, waarbij de economische mededinging tussen eigenaren van ondernemingen wordt geregeld, moeten worden medegedeeld. De mogelijkheid is echter geopend van deze verplichting vrijstelling of ontheffing te verlenen. De ondergetekenden verwijzen voor een voorbeeld naar

hetgeen zij in paragraaf 3 over de mededelingsplicht ten aanzien van prijshandhavingvoorschriften hebben opgemerkt (cf. blz. 8). In die paragraaf hebben zij tevens uiteengezet, dat zij geen reden zien van de verplichting tot mededeling bepaalde sectoren van het bedrijfsleven vrij te stellen.

In de tweede plaats kan men zich afvragen, of de aanmeldingsplicht niet onnodig veel personen bindt. De ondergetekenden menen deze vraag ontkennend te moeten beantwoorden. Indien immers een dergenen, die tot mededeling verplicht zijn, aan zijn verplichting heeft voldaan, is die van de anderen terstond opgeheven.

Ten einde intussen de individuele ondernemers zoveel mogelijk te ontlasten, hebben de ondergetekenden thans degenen, die niet als eigenaren van ondernemingen bij een mededingingsregeling zijn betrokken, maar die in de praktijk de mededeling voor de betrokken eigenaren verrichten, ook formeel met deze verplichting belast. Zij hebben hier de gevallen op het oog, dat bij voorbeeld een accountant of een kartelbureau (schriftelijk) met de uitvoering van een mededingingsregeling is belast, alsmede de gevallen, dat een mededingingsregeling door een organisatie, bij voorbeeld een vereniging of stichting, is tot stand gebracht. In dergelijke gevallen geschiedt de mededeling in feite bijna steeds door de betrokken accountant of het betrokken kartelbureau, respectievelijk door het secretariaat van de betrokken organisatie.

Afgezien nog van het feit, dat niet alle mededingingsregelingen uitvoerende organen kennen, zouden de ondergetekenden het onjuist achten, dat de eigenaren zelf, die primair bij de regeling betrokken zijn, geheel van de mededelingsplicht zouden kunnen worden ontheven. Dezen dienen in ieder geval voor de mededeling van hun regeling mede verantwoordelijk te blijven. Uit de thans voorgestelde wijziging vloeit echter voort, dat de mededeling in de praktijk als regel niet meer door hen zal behoeven te geschieden. Voor een en ander zij verwezen naar de Nota van Wijzigingen.

De vraag van sommige leden, of het niet beter zou zijn aanmelding van afspraken uitsluitend te eisen, indien bepaalde aanwijsbare feiten grond opleveren voor het vermoeden, dat in een bepaald deel van het bedrijfsleven regelingen bestaan, welke op een voor het algemeen belang schadelijke wijze worden toegepast, moeten de ondergetekenden ontkennend beantwoorden. In de eerste plaats ontstaat het vermoeden van strijd met het algemeen belang juist als regel op grond van de inhoud van een aangemelde regeling. Bovendien is het voor een realistisch beleid voor de Regering van groot belang de algemene tendensen te kennen, die op het stuk van het tot stand brengen van mededingingsregelingen in het land bestaan. Een algemeen overzicht van de bestaande mededingingsregelingen is hiervoor noodzakelijk.

Op genoemde gronden moeten de ondergetekenden ook de vraag van vele andere leden, of voorshands niet van het opleggen van een aanmeldingsplicht afgezien moet worden, ontkennend beantwoorden. Zij veroorloven zich in dit verband er aan te herinneren, dat een aanmeldingsplicht ook thans reeds bestaat, zodat door deze verplichting geen nieuwe hoeveelheid arbeid op het bedrijfsleven en ook niet op het ambtelijk apparaat wordt gelegd. Voor een algemeen inzicht in de op het punt van mededingingsregelingen bestaande tendensen is geen groot apparaat vereist, terwijl de door de ondergetekenden voorgestane casuïstische methode het eveneens mogelijk maakt te volstaan met een betrekkelijk beperkt apparaat, dat de aangemelde regelingen in volgorde van urgentie nader kan bezien.

Artikel 3. Naar aanleiding van een door sommige leden gestelde vraag delen de ondergetekenden mede, dat bij de toepassing van dit artikel met wettelijk vastgelegde of erkende geheimhoudingsverplichtingen en verschoningsrechten uiteraard rekening zal worden gehouden. Naar aanleiding van de mening van vele leden, dat de in het artikel gestelde verplichting wel zeer ruim is, delen de ondergetekenden mede, dat bij het artikel natuurlijk in de eerste plaats is gedacht aan de bij de regeling betrokken eigenaren van ondernemingen, functionarissen van een kartelbureau en dergelijke. Het artikel, dat een voor het inzicht in de economische betekenis van een mede-

dingingsregeling essentiële, maar overigens toch eenvoudige verplichting bevat, zou naar het oordeel van de ondergetekenden onnodig gecompliceerd worden, indien men zou trachten nader uit te werken van wie deze inlichtingen wel en van wie deze niet gevraagd moeten kunnen worden.

De in het artikel bedoelde maand gaat in op de datum, waarop het verzoek is gedaan.

Artikel 4. De ondergetekenden zijn gaarne bereid in het jaarlijkse verslag aan de Staten-Generaal mededeeling te doen van de ter zake van het verlenen van vrijstellingen en ontheffingen gevolgde richtlijnen.

Vrijstellingen en ontheffingen hebben naar haar aard slechts zin ten aanzien van algemeen geldende verboden of verplichtingen. Daar de artikelen 15, 16 en 17, eerste lid, onder a, per geval worden toegepast, bestaat aan de figuur van een vrijstelling of ontheffing voor de toepassing van deze artikelen geen behoefte.

Aan de mogelijkheid van uitzonderingen op de aanmeldingsplicht bestaat in de eerste plaats behoefte met het oog op regelingen, die formeel onder het begrip mededingingsregeling vallen, doch waarvan aanmelding uit een oogpunt van mededingingspolitiek niet interessant is, bij voorbeeld omdat zij geen wezenlijke invloed op de betrokken markt uitoefenen. Gedacht kan hier bij voorbeeld worden aan inkoopcombinaties van enkele uit vele ondernemingen in een bedrijfstak. Voorts aan de reeds genoemde prijshandhavingsovereenkomsten van individuele fabrikanten.

In de tweede plaats is bedoelde mogelijkheid geschapen met het oog op de in de Memorie van Toelichting reeds vermelde mededingingsregelingen tussen door meerderheidsbelangen gelieerde eigenaren van ondernemingen. Het heeft geen zin met het oog op concernverhoudingen een aanmeldingsplicht te scheppen voor één speciale rechtsconstructie, welke wordt gehanteerd naast andere juridische en financiële constructies, die geen mededingingsregeling opleveren. Voor zover het economische machtsposities betreft, kan zo nodig op grond van artikel 15 inzage van boeken en bescheiden worden verlangd.

Zoals in de Memorie van Toelichting eveneens reeds werd vermeld, zal ook overwogen worden voor bepaalde duidelijk omschreven groepen mededingingsregelingen, waartegen als regel slechts in internationaal overleg of op grond van internationale verplichtingen zal kunnen worden opgetreden, vrijstelling van de mededelingsplicht te verlenen.

Artikel 6. Naar aanleiding van de opmerking van vele leden, wijzen de ondergetekenden er op, dat ook in de Memorie van Toelichting niet is gesteld, dat steeds een ruime meerderheid, zowel naar aantal als naar gezamenlijke omzet, bij de regeling moet zijn betrokken. In het algemeen blijven de ondergetekenden intussen een dergelijke dubbele meerderheid, naar aantal en naar omzet, wel wenselijk achten. Bezwaar zouden zij er echter tegen hebben om, zoals sommige leden voorstellen, in het artikel zelf het dubbele vereiste op te nemen. In uitzonderingsgevallen kan het nodig zijn, zoals de vóóroorlogse praktijk bewezen heeft, een meerderheid naar aantal een voldoende grondslag voor verbindendverklaring te achten. De ondergetekenden onderschrijven overigens de mening van deze leden, dat in een geval, waar één of twee ondernemers gezamenlijk de meerderheid van de omzet in handen hebben, doch daarnaast een groot aantal kleinere ondernemingen bestaat, grote terughoudendheid ten aanzien van de mogelijkheid van algemeen verbindendverklaring geboden zal zijn. Uiteraard zal de bevoegdheid daartoe niet gehanteerd mogen worden met het doel de concurrentiepositie van grote ondernemingen tegenover kleinere te versterken.

Ten aanzien van hun motieven voor het opnemen van een maximumlooptijd voor de verbindendverklaring van drie jaar mogen de ondergetekenden verwijzen naar het in de Memorie van Toelichting dienaangaande gestelde.

De ondergetekenden kunnen niet gevolg geven aan het voorstel van verschillende leden tussen het eerste en het tweede lid van het onderhavige artikel en in enkele andere artikelen een nieuw lid in te voegen, luidende: „Indien de regeling ten

doel heeft om aan het gemiddelde bedrijf bestaanszekerheid te verschaffen, wordt aangenomen, dat deze regeling in overeenstemming is met het algemeen belang." Aan dit voorstel ligt blijkbaar de aan de ondergetekenden als algemene stelling onjuist voorkomende gedachte ten grondslag, dat er naar gestreefd zou moeten worden aan de ondernemers bestaanszekerheid te verschaffen door middel van kartelregelingen, in het bijzonder minimumprijsregelingen. Naar het oordeel van de ondergetekenden dient deze bestaanszekerheid echter primair te worden gezocht in een efficiënte bedrijfsvoering. Slechts indien ook de efficiënt geleide bedrijven door ernstige marktverstoringen, die niet door conjunctuurpolitieke of andere maatregelen van de centrale Overheid kunnen worden uitgeschakeld, in gevaar komen, zal eventueel een bodem in de markt mogen worden gelegd. Deze zal dan als regel op het niveau van de kosten van de meest efficiënte ondernemingen moeten liggen. Zeker wanneer de marktverstoringen van buiten de betrokken binnenlandse bedrijfstak komen, zal een prikkel tot efficiency-vergroting en kostenverlaging steeds in voldoende mate aanwezig moeten blijven.

Artikel 7. Op dit punt mogen de ondergetekenden verwijzen naar hun in het algemene deel dezer Memorie gegeven uiteenzettingen.

Artikel 8. Vrijstelling of ontheffing zal ook na de aanvang van de algemeen verbindendverklaring kunnen worden verleend. Gedacht kan hier bij voorbeeld worden aan een verbindendverklaarde productiequoteringsregeling op de grondslag van een basisjaar. De mogelijkheid zal dan moeten bestaan aan een nieuw gevestigde onderneming een quote toe te kennen. Indien de verbindendverklaring eenmaal is uitgesproken, blijft zij van kracht totdat zij wordt ingetrokken of haar looptijd is geëindigd. Wijziging in de verhoudingen in de betrokken bedrijfstak kan als zodanig geen rechtsgevolg hebben voor de verbindendverklaring. Ook opzegging van de onderliggende regeling kan een zodanig rechtsgevolg niet hebben. Dit was ook het stelsel van de Ondernemersovereenkomstenwet 1935. Uiteraard kan wel te allen tijde intrekking van de verbindendverklaring worden gevraagd.

Artikel 9. De opvatting van vele leden, dat de mededingingsregeling alleen voor de ondernemers, die tevoren nog niet gebonden waren, verbindend wordt verklaard, is onjuist. De algemeen verbindendverklaring schept een nieuwe binding ook ten aanzien van de reeds privaatrechtelijk gebonden. Deze zijn na de verbindendverklaring dubbel gebonden. Ook bij opzegging van de oorspronkelijke overeenkomst blijven partijen daaraan gebonden, nu echter uitsluitend door de algemeen verbindendverklaring. Ook op dit punt van dubbele binding wijkt het wetsontwerp niet af van het stelsel van de Ondernemersovereenkomstenwet 1935.

Artikel 15. De ondergetekenden hebben geen bezwaar door wijziging van deze bepaling aan de strekking van de door zeer vele leden gemaakte opmerking tegemoet te komen. Zij mogen hiervoor verwijzen naar de Nota van Wijzigingen.

Artikel 17. Waar de grens ligt van de mogelijkheid van openbaarmaking van gegevens ex artikelen 17 en 22 kan moeilijk in het algemeen worden aangegeven. Wel is de duidelijke strekking van genoemde bepalingen, dat openbaarmaking slechts zal geschieden voor zover dit nodig is om een inzicht te geven in met het algemeen belang strijdige praktijken. Voor een onnodig publiceren van gegevens behoeft dus niet te worden gevreesd. Openbaarmaking kan inderdaad ook plaats vinden, zonder dat onverbindendverklaring plaats vindt, maar is uitsluitend bedoeld voor gevallen, waarin het onderzoek heeft doen blijken, dat er strijd is met het algemeen belang.

Het binnenkomen van een ernstige klacht tegen een bepaalde regeling is als zodanig geen voldoende aanleiding de procedure, bedoeld in artikel 18, in werking te doen treden. Indien bij het vooronderzoek komt vast te staan, dat van strijd met het algemeen belang niet kan worden gesproken, of indien het betrokken kartel naar aanleiding van de ingediende klacht zijn beleid wijzigt, zal als regel geen procedure worden begonnen. Het

uitsluitend criterium voor het beginnen van een kartelprocedure is het algemeen belang. Ook zonder dat klachten zijn ontvangen, zal dit tot optreden kunnen leiden.

Artikel 20. Door de onverbindendverklaring is aan de betrokken mededingingsregeling of het betrokken gedeelte van die mededingingsregeling een einde gekomen. Slechts door een nieuwe regeling van dezelfde inhoud tot stand te brengen, kunnen belanghebbenden een onverbindend verklaarde regeling doen herleven. Deze herleving kunnen zij na afloop van 5 jaar zelf bewerkstelligen. Een zodanige wettelijke regeling, dat de betrokken mededingingsregeling na 5 jaar automatisch zou herleven, zouden de ondergetekenden onwenselijk achten. De mededingingsverhoudingen in de betrokken bedrijfstak kunnen dan immers geheel veranderd zijn. Het komt hun daarom juist voor de beslissing omtrent een eventuele nieuwe regeling aan betrokkenen zelf te laten.

De ondergetekenden hebben bij Nota van Wijzigingen verduidelijkt, dat de termijn van 5 jaar begint te lopen op de datum, waarop de onverbindendverklaring in werking treedt.

De ondergetekenden achten het niet noodzakelijk naast de mogelijkheid van eerdere opheffing ook de mogelijkheid tot verlenging van het verbod te openen. Indien door betrokkenen opnieuw een regeling van dezelfde inhoud zou worden gemaakt, zal deze zo nodig opnieuw onverbindend kunnen worden verklaard. De ondergetekenden nemen echter aan, dat betrokkenen daartoe niet zullen overgaan, behalve wanneer de economische omstandigheden zodanig gewijzigd zijn, dat een regeling van dezelfde inhoud niet langer in strijd met het algemeen belang behoeft te worden geacht. Juist met het oog op een dergelijke mogelijkheid, waarbij met name aan een conjunctuuromslag ware te denken, hebben de ondergetekenden ook de mogelijkheid tot opheffing van het verbod opgenomen.

Artikel 21. Artikel 1, eerste lid, van de Wet schorsing bedrijfsregelingen (*Stb.* 1951, 107) sluit in zijn terminologie aan op het Kartelbesluit, dat eveneens over uitvoeringsbesluiten spreekt. Naar het oordeel van de ondergetekenden is het echter niet gewenst uitdrukkelijk een mogelijkheid tot schorsing of onverbindendverklaring van uitvoeringsbesluiten van mededingingsregelingen te openen. Voor zover deze uitvoeringsbesluiten zelf mededingingsregelingen zijn, is vermelding overbodig. Voor zover dit niet het geval is en het uitvoeringsbesluiten van een kartel in individuele gevallen betreft (bij voorbeeld bij boete-oplegging aan een kartelid), achten de ondergetekenden het niet gewenst Regeringsoptreden mogelijk te maken. Een dergelijke bevoegdheid zou naar hun oordeel te ver gaan.

De ondergetekenden zijn bereid in de artikelen 21 en 25 alsnog een soortgelijke voorziening op te nemen als artikel 2 van de Wet schorsing bedrijfsregelingen bevat. Duidelijker is tot uitdrukking gebracht, dat de schorsing blijft voortduren — uiteraard maximaal tot de gestelde termijn van een jaar —, indien binnen drie maanden, nadat het advies is uitgebracht, weliswaar toepassing van de wet heeft plaats gevonden, maar de getroffen definitieve maatregel nog niet in werking is getreden, ten einde de betrokkenen alsnog de gelegenheid te geven zelf aan de gerezen bezwaren tegemoet te komen. Zij verwijzen hiervoor naar de Nota van Wijzigingen.

Artikel 22. De ondergetekenden achten een bevoegdheid tot het geven van prijsvoorschriften, als hierbedoeld, onontbeerlijk. Zij wijzen er op, dat reeds de Ondernemersovereenkomstenwet 1935 als sluitstuk op de maatregel van onverbindendverklaring bevoegdheden van deze aard kende en daarmee zelfs nog verder ging dan de ondergetekenden thans voorstellen. Indien door een niet op een mededingingsregeling berustende economische machtspositie de prijzen worden opgedreven, zal een prijsvoorschrift de enig afdoende maatregel kunnen vormen. Dat op deze wijze de prijsbeheersing door een achterdeur weer wordt binnengehaald, kunnen de ondergetekenden niet beamen. Het gaat hier om een voor zeer bijzondere organisatorische verhoudingen geschapen bevoegdheid, die bovendien slechts overeenkomstig een vele waarborgen inhoudende procedure kan worden gehanteerd.

Artikel 23. Het in het tweede en derde lid van dit artikel bepaalde waarborgt naar het oordeel van de ondergetekenden reeds, dat belanghebbenden hun mening kenbaar kunnen maken.

Artikel 26. Zoals reeds eerder werd vermeld, wordt in het vijfde lid van dit artikel thans gesproken over secretarissen. In verband hiermede behoeft de functie van adjunct-secretaris in het zesde lid niet te worden gehandhaafd. Het laatste lid kan vervallen, aangezien het in de bedoeling ligt de bezoldiging van de secretarissen en van het overige personeel in het Bezoldigingsbesluit Burgerlijke Rijksambtenaren te regelen. Voor een en ander zij verwezen naar de Nota van Wijzigingen.

Artikel 30. Maatregelen of beslissingen van internationale rechtsgemeenschappen vallen niet onder dit artikel.

Gezien artikel 2 van het Wetboek van Strafrecht, laat het artikel inderdaad vrijheid buiten het Rijk in Europa kartelpolitieke beslissingen van andere Staten na te leven. Inderdaad moet de kartelpolitieke Regeringsmacht ook hier territoriaal worden gezien.

Artikel 32. Dit artikel onderscheidt misdrijven en overtredingen. Onder de laatste worden die feiten verstaan, die niet opzettelijk zijn begaan; hiertoe behoren de culpoos begane feiten. Voor alle overtredingen geldt de algemene regel van het strafrecht, dat bij afwezigheid van alle schuld geen straf wordt opgelegd. Deze regel behoeft niet afzonderlijk in de onderhavige wet te worden vastgelegd.

Artikel 34. Daar voor economische machtsposities geen mededelingsplicht bestaat, verdient het naar het oordeel van de ondergetekenden, behoudens in het geval, dat maatregelen zijn toegepast, geen aanbeveling ook hierover mededelingen in het jaarlijks verslag op te nemen. Dit zou een onvolledig, van soms toevallige factoren afhankelijk beeld geven, hetgeen aan het inzicht in deze ingewikkelde verschijnselen niet ten goede zou komen en ten opzichte van betrokkenen discriminatie zou betekenen.

Het tweede lid geeft geen omschrijving van de inhoud van het verslag, doch waarborgen ten aanzien van de bekendmaking van aangemelde mededelingsregelingen. In het verslag zal uiteraard ook een overzicht van de genomen beslissingen worden opgenomen. Het tweede lid waarborgt enerzijds, dat inzicht wordt verschaft in de stand van de kartellering en anderzijds, dat gegevens omtrent afzonderlijke ondernemingen en andere gegevens, waarvan bekendmaking redelijke zakenbelangen onnodig zou schaden, niet aan de openbaarheid worden prijsgegeven.

Artikelen 35a, 35b, 35c en 35d. Bij nader inzien hebben de ondergetekenden het nodig geoordeeld een aantal overgangsbepalingen in te voegen. In de eerste plaats, ten einde ook na het in werking treden van de wet beslissingen aan de hand van adviezen, die nog door de Commissie-Bedrijfsregelingen zijn uitgebracht, mogelijk te maken en voorts stagnatie in de behandeling van aanhangig zijnde kartelprocedures zoveel mogelijk te voorkomen.

Voorts leek het voor de uniformiteit van het Overheidsop-treden wenselijk te bepalen, dat de verbodsbepaling van artikel 21 van het ontwerp van overeenkomstige toepassing is op onverbindendverklaringen, die op grond van het Kartelbesluit worden uitgesproken, terwijl, ten einde iedere twijfel ter zake uit te sluiten, thans uitdrukkelijk is bepaald, dat schorsingen, die hebben plaats gehad krachtens de Wet schorsing bedrijfsregelingen, na het in werking treden van de nieuwe wet van kracht blijven. De ondergetekenden mogen voor een en ander verwijzen naar de Nota van Wijzigingen.

De Minister van Economische Zaken,
J. ZIJLSTRA.

*De Minister voor Publiekrechtelijke
Bedrijfsorganisatie,*
A. C. DE BRUIJN.

De Minister van Financiën,
VAN DE KIEFT.

De Minister van Justitie,
L. A. DONKER.

*De Minister van Wederophbouw
en Volkshuisvesting,*
H. WITTE.

De Minister van Verkeer en Waterstaat,
J. ALGERA.

*De Minister van Landbouw, Visserij
en Voedselvoorziening,*
MANSHOLT.

*De Minister van Sociale Zaken
en Volksgezondheid,*
J. G. SUURHOFF.